

Subjekt - vznik, původ

Otázka po původu (kteréhokoli, ale také obecně) subjektu není o nic snadnější než otázka po původu všeho, tj. veškerenstva. Proto si nesmíme namlouvat, že od oné základní otázky, snad po prvé formulované Leibnizem, proč vůbec je něco (cokoli), můžeme abstrahovat a přesto zůstat spolehlivě u jednotlivých skutečností, v našem případě jednotlivých subjektů. Teorie kauzality (či spíše hypotéza, ba dokonce předpoklad „kauzality“) se jakoby spokojuje tím, co už dávno formuloval Aristotelés, že všechno má svou příčinu, a tato příčina má také svou příčinu, a tak dále, ale nikoliv až do nekonečna, nýbrž že někde na počátku je „první příčina“, které sama už je bez příčiny, takže není následkem ničeho předchozího. Myšlenka „první příčiny“ byla později uplatněna nikoli pouze na jedinou „příčinu“, ale na všechny skutečnosti, které nemají žádnou vnější příčinu (tj. příčinu mimo sebe), ale mají ji samy v sobě, tj. jsou samy sobě dostatečnou příčinou. Tak se stalo, že bez cíleného záměru byla „první příčina“ vlastně pluralizována (a to pak v rámci židovsko-křesťanského myšlení vedlo k vydělení oné jediné, „absolutní“ První Příčiny ze světa oněch pluralizovaných „prvních příčin“ stvořených, a tedy druhotných). Vadou celého tohoto velkolepého myšlenkového experimentu bylo snad jenom (nebo přinejmenším hlavně) to, že za skutečnost byly považovány jen „předmětnosti“, jak to vtiskli celým myšlenkovým epochám (evropského charakteru) staří Řekové již v době před Sokratem svým vynálezem pojmů a pojmovosti. Tak došlo k tomu, že se přestalo vůbec počítat se „skutečnostmi“ zvláštního charakteru, jež nebylo možno považovat za (předmětná) jsoucna, tj. se „skutečnostmi“ nejsoucími (což zase úzce souviselo s podceněním a marginalizací času a vůbec změn, zejména však s každým „vznikem nového“, protože to se vždy, když nebylo vyhnuto, rychle přesouvalo na boží „stvořitelství“ a tedy mimo dosah a možnosti filosofie a později věd). „Subjekt“ v tom pojetí, jak jej chápeme, je vždy zčásti něčím novým; bez oné složky „nového“ by tu žádný subjekt prostě nebyl, ale byly by tu jen jakési reliktů něčeho minulého, ať už by setrvalost těchto reliktů byla jakkoli dlouhodobá. Subjekt jakožto „jsoucí“ se vždycky musí nějak zapojit do svého okolí (prostředí, neboť právě v tomto sebezapojení do okolí se subjekt stává jakýmsi novým středem – vedle jiných, už starších anebo naopak teprve vznikajících středů, tedy jiných „subjektů“ –, díky čemuž se z pouhého „okolí“ stává pro tento (a každý jiný) subjekt jeho „prostředí“. A určitým způsobem takto aktivně přijaté a adaptované prostředí se pak stává „vlastním světem“ resp. „osvojeným světem“ onoho subjektu, tedy jeho „osvětím“. To vše je však možné jen díky tomu, že tu nějaký subjekt „je“, a nemůže to tedy být odpovědí na otázku, odkud se ten či onen subjekt „bere“, odkud pochází, kde resp. V „čem“ je jeho původ a zdroj – neboť takovým „zdrojem“ nemůže být nic minulého, nič již dříve „jsoucího“, nýbrž pouze „něco“ ještě nejsoucího, tedy do „světa jsoucna“ ještě nevstoupivšího.

(Písek, 060129-1.)